

РЕЦЕНЗІЯ

доцента кафедри адміністративного та фінансового права
Національного університету біоресурсів і природокористування України,
кандидата юридичних наук, доцента **ГОЛОВІЙ Людмили Василівни**
на дисертацію **ЛЕБІДЬ Інни Володимирівни** на тему:
«Правове регулювання видобутку бурштину в Україні»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 081 «Право»

Актуальність обраної теми. За даними Інституту геологічних наук, Україна друга в світі країна за покладами бурштину. Орієнтовно Україна володіє 15 тис. т прогнозованих ресурсів і 300 т промислових запасів бурштину. Відтермінування прийняття законодавчих та інших нормативних актів у сфері добування та реалізації бурштину сприяє значним порушенням у цій сфері та соціальній напрузі, адже розроблений проект Закону України «Про видобування та реалізацію бурштину» досі не прийнятий та породжує багато чуток навколо цієї проблеми. Проблематика правового регулювання видобутку бурштину в Україні є надзвичайно актуальною та нагальною на теренах нашої держави вже протягом доволі тривалого часу, позаяк незаконний видобуток бурштину загрожує масштабною екологічною катастрофою й представляє собою значну соціально-економічну проблематику, що постає викликом національній безпеці України. Цілком вірно зауважено авторкою, що «масове залучення широких верств населення до роботи на нелегальних, стихійних копальнях, підпільна індустрія обробки, нелегального вивезення з країни бурштину та виробів з нього, ешелонована система корупційного прикриття, озброєні бандформування, що вступають в силове протистояння з правоохоронцями, і, як підсумок, – створення цілої паралельної економіки, в якій незаконний бурштиновий промисел постає джерелом існування тисяч домогосподарств, є категорично неприйнятним в правовій, соціальній державі, проголошеній Конституцією України».

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Дисертація характеризується системним підходом до предмету дослідження. Робота складається із анотації, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Структура повністю відповідає цілям і завданням дослідження, дозволяє послідовно розглянути всі проблеми, визначені авторкою. Обґрунтованість положень, сформульованих у дисертації, підтверджується критичним аналізом наявних літературних джерел, вітчизняного та міжнародного законодавства, статистичних даних та матеріалів судової практики.

Методологічною основою наукового дослідження є сукупність загальнонаукових і соціально-наукових методів, зумовлених метою, завданням, специфікою предмета й об'єкта дослідження. Метод аналізу використовувався при виділенні окремих наукових понять

(п. 1.1), формулюванні нових понять (п. 1.2, п. 1.3, п. 2.2). Статистичний метод був використаний при аналізі письмових джерел (соціологічного опитування та наукових праць). До застосовуваних спеціальних методів авторка віднесла: порівняльно-правовий метод, критично-правовий, порівняльно-історичний та метод окремого випадку. Зокрема, порівняльно-правовий метод, дозволив співставити одні явища з іншими, використовувався задля порівняння норм національного законодавства з нормами європейського права, а також при виявленні неузгодженості вітчизняного законодавства із нормами європейського права (п. 3.1, п. 3.2, п. 3.3). За допомогою критично-правового методу створено пропозиції щодо внесення змін до норм законодавства України.

Мета дисертаційного дослідження полягає в аналізі й удосконаленні теоретичного розуміння правового регулювання видобутку бурштину в Україні.

Структура дисертації дозволила авторці охопити предмет дослідження. Справляє позитивне враження джерельна база роботи, що свідчить про системне і повне опрацювання проблеми та високий рівень наукової підготовки авторки, її наукову зрілість. Дисертація складається з анотації, вступу, трьох розділів, які об'єднують десять підрозділів, висновків до розділів та загальних висновків, списку використаних джерел та додатків.

У **вступі** здійснено обґрунтування вибору теми дослідження; зазначено зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; визначено мету, завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження; розкрито наукову новизну та окреслено практичне значення одержаних результатів; представлено апробацію результатів дослідження, кількість публікацій, у яких відображено основні положення дисертаційного дослідження та структуру роботи.

У **першому розділі** дисертації «Видобуток бурштину як об'єкт правового регулювання» визначено чинники незаконного видобування бурштину, масштаби нелегального видобування бурштину в Україні, проблеми його контрабандного видобутку та характерні причини соціально-економічної проблеми нелегального видобутку бурштину.

У **другому розділі** дисертації авторкою визначено: структуру законодавства у галузі видобутку бурштину; правовий засіб запобігання незаконному видобутку бурштину; проведення превентивних заходів у вигляді інформування населення про юридичну відповідальність, роз'яснювальної роботи з метою формування в суспільстві стійкого неприйняття протиправних практик, заснованого на розумінні катастрофічних наслідків незаконного видобутку, передусім, для природи і майбутніх поколінь громадян України.

У **третьому розділі** дисертації розглянуто проблему правового механізму реалізації природоохоронних заходів у бурштиновидобувній галузі; маскуванню під виглядом природоохоронних заходів додаткових преференцій окремим зацікавленим суб'єктам щодо

видобутку бурштину у надзвичайному порядку, в обхід стандартної процедури отримання дозволів на користування надрами та досвід іноземних моделей природокористування.

Висновки дисертаційного дослідження містять комплексний аналіз наукових праць та чинного законодавства, сформульовані авторські пропозиції і рекомендації, спрямовані на оптимізацію суспільних відносин досліджуваної сфери. Висновки дисертації є цілісними, логічними та обґрунтованими, відповідають меті та завданням дослідження й містять важливі теоретичні та практичні положення щодо вдосконалення правового регулювання видобутку бурштину в Україні.

Значення одержаних результатів для науки й практики та рекомендації щодо їх можливого використання. Практичне значення результатів наукового дослідження полягає в тому, що вони містять практичні рекомендації щодо удосконалення правового інституту регулювання видобутку бурштину в Україні та можуть бути використані у: науково-дослідній діяльності – для подальших наукових досліджень у сфері правового регулювання видобутку бурштину; законотворчій діяльності – при підготовці відповідних законопроектів; практичній діяльності органів контролю – при розробленні й удосконаленні нормативно-правових актів та інструктивних матеріалів з питань управління і контролю; навчальному процесі – під час підготовки підручників, навчальних посібників, курсів лекцій, а також у навчальному процесі при викладанні курсу природоресурсного права.

Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій в наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації. Основні положення та результати дисертаційного дослідження викладено у 7 наукових працях, з яких стаття у періодичному науковому виданні, проіндексованому у базах даних Web of Science Core Collection та/або Scopus, 4 статті у наукових фахових виданнях України, , 2 тези наукових доповідей. Зазначені публікації повною мірою висвітлюють основні наукові положення дисертаційного дослідження.

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності. Дисертація є самостійно написаною кваліфікаційною науковою працею із науково-обґрунтованими висновками та рекомендаціями, які виставлені авторкою для публічного захисту. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідні джерела. У роботі відсутнє привласнення чужих ідей, результатів або слів без оформлення належного цитування.

Питання для дискусійного обговорення та недоліки дисертаційної роботи щодо її змісту та оформлення:

1. У тексті дисертаційного дослідження наявна незначна кількість стилістичних та технічних помилок, що притаманна будь-якому дослідженню та не знижує його наукової цінності. Водночас, хочемо вернути увагу на те, що у роботі відсутнім є перелік умовних

позначень, але саме у висновках дисертації повсякчас застосовуються скорочення тих чи інших сталих термінів, тоді як у тексті підрозділів такі терміни прописані без скорочення. Видається більш коректним застосування повного найменування (без аббревіатурного скорочення) назв саме у висновках наукового дослідження, тоді як у самому тексті дисертації коректно вживати уніфікований підхід до приписання сталих і часто вживаних назв, зокрема, у вигляді скорочення й додавання такого блоку на початку дослідження, а саме: переліку умовних позначень.

2. Третім пунктом блоку *«дістали подальшого розвитку»* авторка зазначає «систематизацію суб'єктів державного контролю на основі особливостей, характерних для класифікації суб'єктів контролю за діяльністю з видобутку бурштину». Вважаємо за потребу коротко вказати такі особливості в даному пункті.

3. Автором у відповідному підрозділі, виходячи з його назви, здійснений аналіз лише органів державного контролю у досліджуваній сфері, не беручи до уваги органи місцевого самоврядування та їх роль й повноваження відносно проблематики наукової роботи. Зокрема, на с. 23 авторкою зазначено: «...належне правове регулювання видобутку бурштину, відіграє важливу роль у можливості реального забезпечення додаткових джерел надходження коштів до державної казни», без вказівки на місцеві бюджети громади.

4. Цілком слушним та таким, що збагатило би практичною цінністю роботу вбачається аналіз ситуації у досліджуваній сфері в умовах дії воєнного стану, в якому перебуває Україна.

5. У визначенні «правової політики у бурштиновидобувній галузі» авторкою акцент ставиться на комплексі саме правових і економічних заходів, проте, на нашу думку, проблематика охоплює, насамперед, соціальну й екологічну складові, які мають отримати виразніше відображення як у самому визначенні, так і в межах дисертаційного дослідження.

Водночас викладенні зауваження переважно мають дискусійний характер і суттєво не впливають на позитивну оцінку дисертації. Вони викликані, насамперед, інтересом до даного дослідження, новизною й актуальністю окреслених у дисертації питань та свідчать про творчий характер роботи і спроби вирішення теоретично складних й практично важливих проблем, що мають значення для юридичної науки.

Загальний висновок. Загальний аналіз роботи свідчить про самостійність і цілісність проведеного дослідження, його актуальність та високий науковий рівень, теоретичне й практичне значення. Наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані в роботі, достатньо повно викладені в опублікованих здобувачкою наукових публікаціях. У дисертаційному дослідженні І. В. Лебідь відсутні порушення академічної доброчесності.

Дисертація на тему: «Правове регулювання видобутку бурштину в Україні» відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету

Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261, наказу МОН України № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» і Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а її авторка Лебідь Інна Володимирівна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Рецензент
Доцент кафедри адміністративного
та фінансового права
Національного університету біоресурсів
і природокористування України,
кандидат юридичних наук, доцент

Людмила ГОЛОВІЙ

